

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de erroribus Pelagianorum, de gratia, de iustificatione & merito,
de virtutibus theologicis & quatuor cardinalibus, ac de ineffabili mysterio
incarnationis

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

Art. II. Actus virtutis fortitudinis

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77177)

opus ejus secundum rationem esse. Quod quidem tripliciter contingit: uno modo secundum quod ipsa ratio respicitur, quod fit per virtutes intellectuales: alio modo secundum quod ipsa rectitudo rationis in rebus humanis insititur, quod pertinet ad justitiam: tertio modo secundum quod tolluntur impedimenta huiusmodi in rebus humanis ponenda. Dupliciter autem impeditur voluntas humana ne rectitudinem rationis sequatur: uno modo per hoc quod trahitur ab aliquo delectabili ad aliquid aliud quam rectitudo rationis requiritur, & hoc impedimentum tollit virtus temperantia: alio modo per hoc quod voluntatem repellit ab eo quod est secundum rationem, propter aliquod difficile quod incumbit; & ad hoc impedimentum tollendum requiritur fortitudo mentis, quæ scilicet huiusmodi difficultatibus resistat, sicut & homo per fortitudinem corporalem impedimenta corporalia sapienter & repellit.

Porro quia difficilius est sustinere tristitia, & ad ardua ferri (quod præstat fortitudo, frænando passionem circa hæc objecta) quam à delectabilibus abstinere, eisq; frui cum ea moderatione, quam temperantia indicit, ut Philosophus 3. Ethic. cap. 9. observat, idcirco prior loco statuitur fortitudo, posteriori temperantia, de qua disputatione sequenti dicemus.

ARTICULUS I.

Definitio fortitudinis explicatur.

Fortitudo ex Tullio hoc modo definitur: Fortitudo est considerata periculorum susceptio, & laborum perperio. Vel aptius ex D. Thoma: fortitudo est virtus existens in irascibili, coercitiva timoris, & audacie moderativa, instantibus periculis.

Dicitur primò virtus, quia ut idem S. Doctor hic quæst. 123. art. 2. ostendit, fortitudo specialis virtus est, importans specialem honestatem. Ubi enim est peculiaris difficultas in retinendo rationis præscripto, ibi nobis opus est peculiari virtute: At in periculis mortis adest specialissima difficultas, ut quis decenter & juxta rationis præscriptum, tam interius, quam exterius se gerat; nam vel excitatur ingens timor ad malam fugam, quem difficilimum est ita coercere, ut non perturbet, & ad aliquid indecorum compellat; vel excitatur motus audacie ad mali repulsam, qui etiam moderandus est, ne temerè in periculum præcipitet; vel utraq; affectatio alternantibus animi motibus, & veluti inter se conflictantibus exoritur; & tunc utraq; simul juxta rationis regulam temperare oportet: Opus igitur erit peculiari virtute, quæ has difficultates superet, prædictosq; motus secundum rationem moderetur.

Dicitur secundo, existens in irascibili, ut non solum à concupiscibili excludatur fortitudo, sed etiam à voluntate, in qua nullam ponimus virtutem, quæ sit primario ad moderandas animæ passionem. Enim verò virtus ibi duntaxat ponenda est, ubi ejus bonum consumatur: bonum autem prædictæ moderationis non consumatur in voluntate, sed in appetitu sensitivo, ejus sunt actus ipsæ passionem. De quo fusè in Tract. de virtutibus in communi, disp. 2. art. 2.

Tertiò dicitur coercitiva timoris, & audacie moderativa: quia sicut pericula non aliter separant voluntatem à bono rationis, nisi vel incutien-

do nimium timorem, quo plus æquo formidantur, vel nimiam audaciam, quæ immoderatè & imprudenter invaduntur; sic fortitudo non aliter firmat animum in illis, quam reducendo utramq; passionem ad debitam mensuram. Magis tamen spectat ad fortitudinem diminuire timorem, quàm audaciam; quia magis est ad stimulandum & roborandum, quàm ad detinendum & coercendum: sicut temperantia è converso magis est ad detinendum & refrænandum, quàm ad firmandum & stimulandum; ideòq; ista ponitur in concupiscibili, quæ maxime indiget fræno, propter vim & allicienciam boni concupiscibilis; illa verò in irascibili, cui propter difficultatem objecti ardui potissimum calcantibus opus est.

Ex his facile intelliges, quodnam sit objectum materiale & formale virtutis fortitudinis: objectum enim materiale illius duplex est, unum remotum, & aliud proximum: illud periculis & malis, præsertim gravissimis, cujusmodi sunt mortis pericula, continetur: istud verò consistit in affectibus timoris & audacie, quæ circa illa pericula versantur. Objectum verò formale fortitudinis est specialis illa honestas, quæ in huiusmodi passionum moderatione relucet.

ARTICULUS II.

Actus virtutis fortitudinis.

Signatur fortitudini duplex actus, scilicet aggredi, & sustinere: ratio enim dicitur aliquando pugnandum esse pro boni defensione, ut impugnatores arceantur, & exterminentur; & tunc opus est aggressionem forti & prudenti, quæ fit per audaciam moderatam: aliquando verò, & frequentius dicitur esse patienter sustinendum, ut manifestetur affectus voluntatis erga bonum virtutis, qui tantus est, tantiq; tale bonum æstimat, ut quantumvis impugnatus, ab illo non recedat.

Si autem quæras, quis ex illis duobus actibus difficilior & principalior sit? Respondeo per passionem aggressionem esse potiore. Ita expressè docet Aristoteles 3. Ethic. cap. 9. relatus à D. Thoma hic quæst. 123. art. 6. his verbis: Sicut Philosophus dicit in 3. Ethic. fortitudo est magis circa timores reprimendos, quàm circa audacias moderandas: difficilior enim est timorem reprimere, quàm audaciam moderari, eo quod ipsum periculum, quod est objectum audacie & timoris, de se confert aliquid ad augmentum timoris. Aggredi autem pertinet ad fortitudinem, secundum quod moderatur audacia: sed sustinere sequitur repressionem timoris. & ideò principalior actus fortitudinis est sustinere, id est immobiliter sistere in periculis, quàm aggredi.

Idem confirmat 3. Ethic. lect. 18. hoc discursu: Timor (inquit) imminet homini ab aliquo fortiori contra ipsum insurgente, audacia autem confurget ex eo quod aliquis æstimat eum quem invadit, suam non excedere potestatem. Difficilior porro est stare contra fortiolem, quàm insurgere in æqualem, vel minorem.

Accedit quod ille qui sustinet, sentit jam pericula imminencia; qui verò aggreditur, habet ea ut futura: difficilior autem est, majusq; proinde fortitudinis signum, non moveri à presentibus, quàm à futuris.

Bbb

Addo

Tom. IV.

Adde etiam, quod aggressio est plenè voluntaria, quod non parùm imminuit difficultatē, atq; etiam laudabilitatem. Unde de sustinentia universè valet, quod sigillatim de sustinentia rapinæ, ad voluntariam rei suæ erogationem comparata, dixit S. Chrysostomus homil. 10. in 1. ad Thessal. Raptorem propter Deum patienter ferre, majus est, quàm sponte benefacere. Quamobrem ed quodd hoc quidem animi fructus est & voluntatis, unde & facile sit: istud verò vis est & violentia. Et facilius quis mille tallenta sponte dabit, & nihil se passum esse putabit, quàm ut tres obolos, præter animi sententiam abreptos, mansuetè ferat. Itaque istud magis est animi Philosophia. Item Gregorius homil. 35. in Evang. expendens illud Proverb. 16. Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium, subdit. Minor est ergo victoria urbes expugnare, quia extra sunt quæ vincuntur; majus autem est quod per patientiam vincitur, quia ipse à se animus superatur. & semetipsum sibi meriti subicit, quando eum patientia in humilitate tolerantia sternit. Demum Ambrosius 1. de officiis cap. 36. Revera jure fortitudo vocatur, quando unusquisq; seipsum vincit, iram continet, nullus illecebris emollitur ac inflectitur; non adversis perturbatur, non extollitur secundis. & quasi vento quodam, variarum rerum circumfertur mutatione. Quid autem excelsus & magnificentiùs, quàm exercere mentem, afficere carnem, & in servitutem redigere, ut obediat imperio, ut consiliis obtemperet, ut impigre in aduindis laboribus exequatur propositum animi ac voluntatem &c.

5. Ex his intelliges, actum principalissimum fortitudinis esse martirium; quippe cum illud non in aggreddendo, sed in sustinendo consistat: unde D. Thomas hic quæst. 154. art. 2. ad 3. sic ait: Principalior actus fortitudinis est sustinere, ad quem pertinet martirium, non autem ad secundarium actum ejus, qui est aggredi.

ARTICULUS III.

Virtutes fortitudinis annexæ.

6. Virtutes fortitudini annexæ quatuor recensentur à D. Thoma quæst. 128. art. unico, videlicet magnanimitas, magnificentia, patientia, & perseverantia. Quam divisionem sumpsit ex Tullio lib. 2. de invent. cap. 2. Ad has verò quatuor reducit plures alias à Macrobio & Andronico enumeratas. Nam Macrobius lib. 1. in somnium Scipionis ponit septem partes fortitudinis, scilicet magnanimitatem, fiduciam, securitatem, magnificentiam, constantiam, tolerantiam, firmitatem. Andronicus etiam ponit septem virtutes annexas fortitudini, quæ sunt Eupychia, Lema (non autem, ut corruptè legitur in multis exemplaribus, Lenia) vox autem Græca Lima; latine significat animi confidentiam & promptam audaciam; magnanimitas, virilitas, perseverantia, magnificentia, andragathia.
7. Notat verò D. Thomas hujusmodi virtutes spectari posse, vel prout versantur circa materiam fortitudinis, id est circa pericula gravissima, qualia sunt pericula mortis; vel prout versantur circa materiam minùs difficilem, quàm sit materia fortitudinis, in eaq; fortitudinem imitantur. Si primo modo considerentur, vult eas esse partes integrales fortitudinis, id est vir-

tutes necessarias ad officium integrum fortitudinis, duasq; priores se tenere ex parte aggressionis, posteriores verò ex parte sustinentiæ. Ex parte enim aggressionis primò requiritur, quod fortis magnam habeat animum ad magna & ardua securè aggreddenda; & hæc est magnanimitas: secundò, quod non deficiat in executione illorum, & ita est magnificentia, quæ est virtus magnorum operum factiva. Ex parte verò sustinentiæ requiritur primò, ut animus difficultate presentium malorum non frangatur per tristitiam, decidatq; à sua magnitudine, & hæc est patientia: deinde ut ex diuturna difficultum passione non fatigetur, nec ab illorum sustinentia desistat, & ita est perseverantia.

Si autem virtutes illæ spectentur prout versantur circa pericula minora, quàm sint mortis pericula, & alia minùs gravia & molesta, ac deniq; circa materias in quibus minus est difficultatis, sunt partes potentiales fortitudinis, qui ipsam imitantur, licet ejus rationem non attingantur. Hæc D. Thomas, qui earundem virtutum naturam ita luculenter exponit quæst. 129. & sequentibus, ut in illis diutius immorari non sit opus.

Solum hinc subijciam quæ de virtute perseverantiæ docet Bernardus Epist. 129. ubi illam quodammodo fortitudinis ornamentum, ceterarumq; item virtutum quoddam coronamentum esse docet, his verbis. Quid restat (inquit) nisi ut admoneamini de perseverantia, quæ sola meretur viris gloriam, coronam virtutibus. Proferat abiq; perseverantia nec is qui pugnat victoriam, nisi palmam victor consequitur. Vigor virium, virtutum consummatio est; nutritrix ad meritum, & mediatrix ad præmium. Soror est patientia, constantia filia, propugnaculum sanitatis. Tolle perseverantiam, nec obsequium mercedem habet, nec beneficium gratiam, nec laudem fortitudo.

DISPUTATIO VI.

De temperantia, & partibus ejus.

Hæc est postrema inter Cardinales virtutes, de qua Philosophus 3. Ethic. cap. 10. & D. Thomas hic à quæst. 141. usq; ad 171. De hac etiam eleganter disserit S. Prosper lib. 2. de vita contempl. cap. 19. ubi sic ait: Temperantia moderatum, pudicum, verecundum, serium facit. Nec si habitat in animo, libidines frangat, affectus temperat, desideria sancta multiplicat, vitiosa castigat; omnia intra nos confusa ordinat, ordinata corroborat; cogitationes pravæ removet, inserit sanctas; ignem libidinosæ voluptatis extinguit, animi teporem desiderio futura remunerationis accendit, mentem placidâ tranquillitate componit, & totam semper ab omni vitiorum tempestate defendit.

De hac ergo mirabili ac perutili virtute breviter hinc agemus: & primò quidem objectum ejus materiale & formale exponemus; deinde de partibus ejus subjectivis & potentialibus disseremus.